

ANKARA ÜNİVERSİTESİ AYAŞ MESLEK YÜKSEKOKULU ASG 109 SOSYAL GÜVENLİĞE GİRİŞ DERSİ

Öğretim Görevlisi Yusuf Can ÇALIŞIR

DERS PLANI

• **SOSYAL GÜVENLİĞİN FONKSİYONLARI**

⇒SOSYAL GÜVENLİĞİN FONKSİYONLARI

✚ Sosyal güvenliğin fonksiyonlarını 3 ana başlık (sosyal, iktisadi ve siyasi) altında ele alacağız.

I. SOSYAL GÜVENLİĞİN SOSYAL FONKSİYONU

1-Muhtaçlığa Düşmekten Koruma Fonksiyonu (Kişiliği Koruma Fonksiyonu)

✚ Sosyal güvenliğin amacı kişileri muhtaçlığa düşmekten korumaktır. Asgari bir gelir garantisi sağlanmış olan kişiler başkalarına muhtaç olmaktan asgari ölçüde korunmuş olur.

✚ Sosyal güvenlik muhtaçlığa karşı tek başına elbette kesin bir çözüm olamaz. Sosyal güvenliğin burada fonksiyonu muhtaçlığa karşı sınırlı bir koruma sağlamaktır. Muhtaçlığa karşı esas mücadele ekonomik kalkınmanın sağlanmasıdır. Ancak sosyal güvenlik sistemi sayesinde “göle su gelinceye kadar kurbağanın gözü çıkar” özdeyişi tarihe karışacak ve “kulun kula muhtaçlığı” sona erdirilmiş olacaktır.

2-Sosyal Adalet Fonksiyonu

✚ Sosyal güvenlik sistemleri kişilere sağladığı asgari geliri; vergi, prim ya da başka adlarla halktan toplayacağı kaynaklarla sağlar. Sosyal güvenlik bu kaynakları, muhtaçlara aktarır. Sağlanan yardımlar, toplanan bu kaynaklarla temin edilir. Dolayısıyla, varlıklı ya da ödeme gücü olanlardan (vergi ya da prim şeklinde) ödeme gücü olmayan ve sistemden yardım alanlara doğru bir gelir transferi yapılmış olur. Bu suretle sosyal güvenlik sistemi sayesinde gelir dağılımı sağlanmış olur. Sosyal güvenliğin gelir dağılımına sağladığı destek aynı zamanda sosyal adaletin tesisine de verilmiş bir destektir.

3-Sosyal Amaçlı Yatırımları Destekleme Fonksiyonu

✚ Özellikle gelişmekte olan ülkelerde özel sektörün yatırım yapmaktan çekindiği ancak ülke için gerekli olan bazı yatırım alanları söz konusu olmaktadır. İşte bu yatırımlar için kaynak

temini önemli bir meseledir. Devletin ayıramadığı ancak toplum için önem taşıyan bazı sosyal nitelikli yatırımlar için mesela sosyal sigorta fonları bir kaynak olarak kullanılabilir.

II. SOSYAL GÜVENLİĞİN İKTİSADİ FONKSİYONU

1-Tasarruf Fonksiyonu

✚ Tasarruf yapmak; kişinin geliri, tasarruf bilinci, tasarruf kültürü, hayat seviyesi ve refah seviyesi ile yakından ilişkili bir meseledir. Bundan dolayı, özellikle gelişmekte olan ülkelerde tasarruflar sınırlı kalabilmektedir. Sosyal sigorta sayesinde kendi haline kaldığında tasarruf yapamayacak insanlar zorunlu tasarruf yapmış olmaktadır.

✚ Sosyal güvenliğin tasarruf fonksiyonu, özellikle zorunluluk esasına dayalı sosyal sigorta modeli açısından önemlidir. Yani sosyal sigorta, zorunlu tasarruf aracı olarak fonksiyon ifa etmektedir.

2-Yatırım Fonksiyonu

✚ Tasarruf ile yatırım arasında fonksiyonel ilişki bulunmaktadır. Bir ülkede tasarruf seviyesi ne ölçüde yükselir ise o ülkede yatırım seviyesi o kadar yükselir. Çünkü tasarruflar yatırımlar için kaynak yaratır. Tasarruflar arttıkça, yatırım için gerekli kredilerin faizleri de o ölçüde düşer. Yani, zorunlu sigorta sistemi tasarrufların artmasına; yatırımlar için kaynak yaratılmasına ve yatırım kaynağı olan kredi faizlerinin düşmesine katkı sağlar.

3-İktisadi İstikrar Fonksiyonu

✚ İktisadi istikrar, ekonomide arz ve talep arasındaki farkın çok açılmaması, üretim, yatırım ve tüketim dengesinin sağlanması ve bu sayede iktisadi dalgalanmaların asgari seviyede olması ile sağlanır. Sosyal güvenliğin iktisadi dalgalanmaların doğuşunu azaltma ya da dalgalanmanın şiddetini azaltma gibi bir etkisinden söz edilir.

✚ Bu anlamda sosyal güvenlik 2 şekilde katkı sağlamaktadır.

(i) Talebi Azaltma Fonksiyonu: Sosyal güvenlik kişileri zorunlu tasarrufa iterek toplam talebin artışını frenler. En azından bu anlamda bir fren görevi yapabilir. Kişilerin sosyal güvenlik için harcanabilir kaynaklarından vazgeçmeleri onların kişisel taleplerinin o ölçüde azalmasına katkı sağlar. Sosyal güvenlik bu şekilde toplam talep artışını sınırlayarak iktisadi dalgalanmanın da artışında belirli ölçüde fren etkisi yapar.

(ii) Talebi Koruma Fonksiyonu: Sosyal güvenlik kişilere asgari bir gelir garantisi sağlar. Hiç geliri olmayanlar bakımından işsizlik yardımı, işsizlik sigortası gibi sigorta

dallarından sosyal güvenlik sisteminden sağlanan gelirlerle bu kimselere asgari bir gelir elde etme imkanı sağlanmış olmaktadır. Sosyal güvenlik sistemi ile kişiler, sağlanan asgari gelir sayesinde taleplerini istikrarla sürdürme imkanı elde etmiş olurlar. Sürekli bir gelir garantisine kavuşmuş insanların talepleri de sürekli ve düzenli olacaktır.

4-Gelir Dağılımı Fonksiyonu

✚ Sosyal güvenlik sistemi gelir dağılımının yatay ve dikey dağılımı olmak üzere çeşitli şekillerde gerçekleşmektedir.

(i)Yatay Gelir Dağılımı: Aynı gelir grubu içinde gerçekleşen gelir dağılımıdır. Yatay gelir dağılımı aynı gelir grubu içinde yer alıp da sosyal güvenlik sistemine prim ödeyerek ya da vergi ödeyerek katkı sağlayanlardan, sosyal güvenlik sisteminden yardım almayanlardan yardım alanlara doğru gerçekleşen bir gelir dağılımıdır.

(ii)Dikey Gelir Dağılımı: Yüksek gelirlilerden düşük gelirlilere yapılan gelir transferini ifade eder. Dolayısıyla bu teknikte yapılan karşılıksız yardımlarla vergi gücü olan ve vergisini ödeyenlerden vergi ödeme gücü olmayan muhtaçlara doğru bir gelir transferine yol açar.

III. SOSYAL GÜVENLİĞİN SİYASİ FONKSİYONU

1-Milli Güvenlik Fonksiyonu

✚ Bir sosyal politika aracı olarak kurulacak iyi işleyen bir sosyal güvenlik sistemi, vatandaşların muhtaçlık riskinden kurtulmuş olarak ülkede huzurlu yaşamalarını sağlamada önemli bir katkı yapacaktır. Sosyal güvenlik, bütün fonksiyonları ile vatandaşların devletine gönülden ve içten bağlanmasını sağlamakta önemli bir görev yapar. Sosyal güvenlik, vatandaşların devletine ve ülkesine yabancılaşmasını da önler. Yani sosyal güvenlik, milli birlik ve bütünlüğün sağlanmasına katkı sağlar. Bu nedendir ki, “sosyal güvenlik milli güvenliğin harcıdır” denilebilir.

Yararlanılan Kaynaklar

Kadir Arııcı (2015), “**Türk Sosyal Güvenlik Hukuku**”, Gazi Kitapevi, Ankara, s.33-39.